CENTRUM VEDECKO-TECHNICKÝCH INFORMÁCIÍ SR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VÝSKUMU, VÝVOJA A MLÁDEŽE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Centrum vedecko-technických informácií SR
Lamačská cesta 8A, 811 04 Bratislava

TLAČOVÁ SPRÁVA

Bratislava 10. novembra 2026

CVTI SR pozýva na jedinečnú výstavu o premenách slovenskej vedy pred a po Nežnej revolúcii

Ako vyzerala vedecká práca v časoch, keď možnosti cestovať, získavať informácie či spolupracovať so zahraničnými odborníkmi podliehali obmedzeniam? A čo sa zmenilo po Novembri 1989, keď sa slovenským vedcom ponúkli nové príležitosti? Odpovede prinesie výstava *Veda na Slovensku pred a po roku 1989* s podtitulom *Ako sa slovenskej vede otvorili dvere do sveta*. Pri príležitosti Dňa boja za slobodu a demokraciu v rámci Týždňa vedy a techniky 2026 ju pripravilo Centrum vedecko-technických informácií SR v spolupráci s vedeckými osobnosťami, ktoré majú s týmto obdobím autentické skúsenosti.

Výstava bude verejnosti prístupná od 17. novembra 2026 v Zážitkovom centre vedy Aurelium v Bratislave a priblíži zmeny, ktorými prešla slovenská veda po páde železnej opony.

Pred rokom 1989 bolo vedecké bádanie obmedzené politickými a spoločenskými podmienkami vtedajšieho režimu. November 1989 vedcom ponúkol možnosť cestovať, slobodne si vymieňať informácie, spolupracovať so zahraničnými pracoviskami a mať prístup k moderným technológiám. Postupne sa menili aj podmienky financovania výskumu a spôsob, akým sa výsledky vedeckej práce dostávali k verejnosti.

Výstava poukazuje na to, že premena vedeckého prostredia bola postupný proces, ktorý priniesol nielen nové príležitosti, ale aj výzvy, s ktorými sa slovenská veda vyrovnáva dodnes.

„Sloboda vedeckého bádania, prístup k informáciám či možnosť medzinárodnej spolupráce sú dnes pre nás samozrejmosťou, no pred rokom 1989 to tak nebolo. Prostredníctvom výstavy chceme najmä mladej generácii priblížiť, akým významným dňom je 17. november a ako zásadne spoločenské zmeny ovplyvnili rozvoj slovenskej vedy, a pripomenúť, že sloboda poznávania a otvorenosť svetu sú hodnoty, ktoré si musíme chrániť,“ uviedla riaditeľka

Centrum vedecko-technických informácií SR (CVTI SR) je ako priamo riadená organizácia Ministerstva školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR národným informačným centrom pre vedu, techniku, inovácie a vzdelávanie. Jeho súčasťou je špecializovaná vedecká knižnica Slovenskej republiky. Koordinuje činnosť a zabezpečuje prevádzku interdisciplinárnych výskumno-vývojových centier a národných infraštruktúr pre výskum, vývoj, inovácie a vzdelávanie.

Národného centra pre popularizáciu vedy a techniky v spoločnosti z CVTI SR Štefánia Bartošová.

Osobné príbehy vedcov priblížia históriu

Súčasťou otvorenia výstavy bude **diskusia s vedeckými osobnosťami,** ktoré zažili obdobie pred rokom 1989 aj spoločenské zmeny, ktoré nasledovali po ňom. Vedci, ktorí sa podieľali na príprave výstavy, sa podelia o autentické skúsenosti a ukážu, ako sa v priebehu desaťročí menili podmienky ich práce. Hosťami diskusie s moderátorom Gregorom Marešom budú:

- **Adam Hudek, PhD.,** garant výstavy, je vedecký pracovník Historického ústavu SAV. Venuje sa slovenským intelektuálnym dejinám, dejinám vedeckých inštitúcií na Slovensku a vývoju politiky vedy v povojnovom Československu.

- **Prof. RNDr. Ľubica Lacinová, DrSc.,** je slovenská biofyzička. V rokoch 1990 – 1991 pôsobila ako postdoktorandka na Lekárskej fakulte Filadelfskej univerzity v Pensylvánii. V súčasnosti pôsobí v Ústave molekulárnej fyziológie a genetiky SAV. Zaoberá sa fyziológiou a biofyzikou napäťovo riadených iónových kanálov a zmenami neuronálnej excitability v rôznych modeloch porúch správania.

- **Prof. RNDr. Silvia Pastoreková, DrSc.** Vysokoškolské štúdium absolvovala na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave v odbore biológia, špecializácia virológia. Od ukončenia štúdia pôsobí na Virologickom ústave SAV, v súčasnosti ako generálna riaditeľka Biomedicínskeho centra SAV. Jej vedecký záujem sa sústreďuje na objasnenie vplyvu hypoxie (nedostatku kyslíka) v nádorovom tkanive na vznik a priebeh rakoviny. Je spoluobjaviteľkou génu a proteínu CA9, ktorý je biomarkerom agresívnych nádorov a sľubným terčom protinádorovej liečby.

- **Doc. PhDr. Oľga Gyárfášová, PhD.,** je sociologička, výskumníčka a vysokoškolská pedagogička so zameraním na politickú sociológiu, sociálnu inklúziu, práva menšín a rodovú rovnosť. Sociológiu študovala v rokoch 1976 – 1980, po roku 1989 patrila ku skupine sociológov, ktorí na Slovensku zásadnou mierou prispeli k etablovaniu nezávislého výskumu verejnej mienky. Aktuálne pôsobí na Fakulte sociálnych a ekonomických vied Univerzity Komenského v Bratislave.

Diskusia je určená žiakom registrovaných základných škôl a študentom stredných škôl. Hostia im prostredníctvom osobných spomienok umožnia lepšie pochopiť význam slobody, otvorenosti a medzinárodnej spolupráce pre vedecký pokrok.

Z Aurelia do škôl po celom Slovensku

Výstava bude v Zážitkovom centre vedy Aurelium na Bojnickej ulici v Bratislave prístupná od 17. novembra 2026 do konca februára 2027. Následne bude putovať do slovenských základných a stredných škôl, kde poslúži ako vzdelávací a popularizačný materiál.

Centrum vedecko-technických informácií SR (CVTI SR) je ako priamo riadená organizácia Ministerstva školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR národným informačným centrom pre vedu, techniku, inovácie a vzdelávanie. Jeho súčasťou je špecializovaná vedecká knižnica Slovenskej republiky. Koordinuje činnosť a zabezpečuje prevádzku interdisciplinárnych výskumno-vývojových centier a národných infraštruktúr pre výskum, vývoj, inovácie a vzdelávanie.

Hoci je výstava určená najmä deťom od 10 rokov, zaujímavý pohľad do nedávnej histórie slovenskej vedy ponúkne aj dospelým návštevníkom.

Špeciálny podcast s historikom

Tému vedeckého bádania pred rokom 1989 a po ňom priblíži aj špeciálna epizóda podcastu Veda na dosah, ktorú CVTI SR pripravuje pri príležitosti Dňa boja za slobodu a demokraciu. Hosťom bude **historik Dušan Kováč,** ktorý sa podelí o osobné spomienky na rok 1989 a priblíži, ako sa po páde totalitného režimu menili možnosti vedeckej práce, medzinárodnej spolupráce a prístupu k odborným informáciám. Podcast bude dostupný na webovej stránke vedanadosah.sk, na YouTube CVTI SR, cez aplikácie Spotify a Apple Podcasts a na ďalších streamovacích platformách.

Kontakt pre médiá:

Odbor komunikačný CVTI SR

Mgr. Stanislava Luptáková, T: +421 2 69253 182; stanislava.luptakova@cvtisr.sk

Centrum vedecko-technických informácií SR (CVTI SR) je ako priamo riadená organizácia Ministerstva školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR národným informačným centrom pre vedu, techniku, inovácie a vzdelávanie. Jeho súčasťou je špecializovaná vedecká knižnica Slovenskej republiky. Koordinuje činnosť a zabezpečuje prevádzku interdisciplinárnych výskumno-vývojových centier a národných infraštruktúr pre výskum, vývoj, inovácie a vzdelávanie.